

Právo kousek od bezpráví

Od konce druhé světové zažila Evropa různé lokální války, přepady sousedních států a podobné mezinárodní násilnosti. Přeborníci v tom byli Rusové, nebo chcete-li Sovětský svaz. Ovšem to, co teď provádějí jeho dědicové, je naprosté unikum. Tomu také odpovídají reakce řady států a nadstátních sdružení, jako je EU a NATO. Součástí reakcí jsou mimo dodávky zbraní a jiného potřebného materiálu Ukrajině nebo finanční podpora, také nejružnější sankce. Na úrovni EU jsou to omezující opatření. K čemuž se přidaly i některé nestátní subjekty.

Mezinárodní dohody, Haagské a Ženevské, zakazují vést válku proti civilnímu obyvatelstvu. Třeba ho bombardovat. Že to historicky moc nefunguje, je jiný příběh. Za mírovou, a tedy dovolenou alternativu kobercového náletu lze považovat ekonomická a hospodářská omezení, která mají postihnout jednak ruské podniky, jednak, přímo nebo jen přeneseně, tedy svými následky, občany Ruské federace. Lze jistě diskutovat o tom, nakolik i tato omezující opatření nejsou válkou proti civilnímu obyvatelstvu. Samozřejmě se vkrádá i myšlenka, jestli všechna ta opatření nevyvolají v Rusku celonárodní přesvědčení, že zase jednou je ohrožena Matička Rus a je třeba se sjednotit a maximálně si utáhnout pásky na rubáškách. Obětovat se jako za Velké války. Samozřejmě v kombinaci s dočista vymytými mozky obyvatelstva, což je v Rusku rodinné stříbro se staletou tradicí.

Omezující opatření míří na konkrétní subjekty, o kterých se soudí, že mají nějaký, byť i jen nepřímý, podíl na tom, že Rusko vede útočnou válku. Například banky apod. Jen namátkou připomínám prováděcí nařízení Rady (EU) 2022/427, kterým se provádí nařízení (EU) č. 269/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem, které rozšiřuje již dříve uvalené sankce na další fyzické a právnické osoby. Nařízení Rady (EU) 2022/394 ze dne 9. března 2022, kterým se mění nařízení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině nebo nařízení Rady (EU) 2022/428, kterým se mění nařízení (EU) č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině. Zrovna tohle poslední nařízení zakazuje vyvážet do Ruska poměrně dost rozličného spotřebního zboží. Míra jeho dopadu bude asi diskutabilní a některá omezení působí spíše komicky. Například představit si, že s ruskými mužiky vážně otřese zákaz dovozu kriketových míčků a míčků na pólo, což je jedna ze stovek položek Nařízení č. 2022/428, dá poměrně značnou práci. O Rusku toho příliš nevím, ale žiji v přesvědčení, že všichni Rusové, kteří mají alespoň matnou představu, co je kriket, by se pohodlně vešli do Putinovy pracovny. A ještě by mu zbyl dostatečný odstup, což soudě podle posledních televizních reportáží, panovník vyžaduje. Jenže kromě zmíněných kriketových míčků je na seznamu dost položek zboží, u kterého lze předpokládat, že by mohlo Rusům doopravdy chybět.

To je jedna strana mince. Spolu s racionálními omezeními tu v rovině emocí funguje silný odpor vůči Rusku jako státu a od něj odvozená nechuť vůči Rusům, vcelku zákonitě s tímto státem ztotožňovaným. Což jak záhy doložím, je dost důležitý faktor. Nepříliš daleko od území, kde probíhá zcela regulérní válka, leží normálně fungující právní státy, které „jen“ něco některým ruským (a též běloruským) subjektům zakázaly. Takže de iure nejsme ve válce, ale de facto to vypadá trochu jinak. A do toho ještě zmíněné emoce.

To všechno generuje prozatím netušené právní problémy. Všichni adresáti omezujících opatření, pokud se fyzicky vyskytují v těchto právních státech, tedy buď tam mají sídla svých společností, obvykle dceřiných, jejichž matky sídlí v Rusku, nebo zde jako fyzické osoby žijí, jsou více či méně

nepřátelé. V podstatě bez ohledu na to, jestli jsou na nějakém black listu, nebo ne. Ovšem jsou v právním státě, takže jim náleží všechna práva jako ostatním. Ovšem de facto to může být i trochu jinak.

Nejen v rámci omezujících opatření se ale dějí právně dost pozoruhodné věci. Na webu Seznam.cz se například dne 5. 4. 2022 objevila informace, že irští dodavatelé energií odstřihli ruskou ambasádu. Jinak řečeno, této ambasádě v Dublinu nechce žádný obchodník dodávat naftu, kterou diplomaté potřebují za účelem tepla. Představa ruských molodců, zamrzajících ve zdech velvyslanectví je spíše komická než co jiného. Pokud ovšem nepomyslíme na to, že tam mohou být také ženy a děti. Anebo se neuklidníme vědomím, že jistě mají vodky tak minimálně na tři speciální vojenské operace. A v nejhorším se mohou zahřívat tančením kozáčka. Ovšem, co když se ambasador obrátí na soud a bude nějakým způsobem, vyplývajícím z místních předpisů, požadovat opatření, které by zabránilo zřejmě nesporné diskriminaci z důvodu státní příslušnosti? Právní otázka zní, zda prodejce pohonných hmot může odmítnout prodej této komodity zástupci ruské ambasády, anebo prostě Rusovi, který si přišel s kanystrem.

V ČR máme takřkajíc precedent v podobě rozhodnutí Ústavního soudu, podle něhož není porušením práva a diskriminací, když provozovatel hotelu požadoval po ruském zájemci o ubytování, aby písemně deklaroval nesouhlas s anexí Krymu. Jde o rozhodnutí vydané v době předcházející nynějšímu vpádu vojsk Ruské federace na Ukrajinu, ale už se objevila i informace o developerovi, který nebude prodávat byty Rusům. Nedávno vyhnali Rusy z Wimbledonu, což byla nejspíš poslední z velkých sportovních akcí, odkud je ještě nevyhnali. Podobně končí rozličné umělecké hvězdy ruského původu a jak to vypadá, dlouho to lepší nebude.

Lze se soudit o to, že nepřipuštění na sportovní utkání kvůli státní příslušnosti je diskriminací? Jistě. Otázka ovšem je, co s tím? Když třeba pořadatel akce prohlásí, že se mu Rusové hnusí. Kromě toho jim nemůže zajistit bezpečnost. Případně, že si nenechá roztrískat stadion nebo divadlo kvůli pár okupantům. Minimálně lze zkusit soudní ochranu proti diskriminaci. Soudit se ostatně mohou i ti, kteří tvrdí, že nepatří na seznam proskribovaných, protože nic neprovedli a tvrdí, že opatření proti nim je omyl. Pro jistotu pak ještě dodají, že Navalnyj je jejich rodinný přítel a když zrovna nebyl v kriminále, tak u nich každou neděli obědval. Zdá se, že nejjednodušší by to mohlo být s těmi omezujícími opatřeními, protože tak jsou pravidla jasná. Spíš jasnější. Primárně je určuje zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Může být ale dost obtížné zjistit v dnešních poměrech, zda není na advokátovi požadováno zastoupení při právním jednání, které je v rozporu s některým z řady omezujících opatření. Například je dost potíž ověřit, zda to, čemu se říká UBO (Ultimate Beneficial Owner) náhodou nesedí v Rusku a případně není na zmíněném blacklistu. Zejména když s notně podezřelou nabídkou spolupráce z Ruska dostane advokát mrazivě upřímné a mnohoznačné ujištění „The UBO will be removed“. Copak s ním asi udělají?

Podobně na tom budou notáři, možná též daňoví poradci, ale vyloučit nelze ani soudce. Kdo by rozhodoval o žalobě namířené proti diskriminačnímu odmítnutí nějaké služby? Lze si jistě představit advokáta nebo notáře, pro něhož poskytnutí právní služby subjektu, který i jen bude vypadat, že má něco společného s Ruskem, nebude možné pro nepřekonatelný odpor k okupantům. Soudce takovou možnost zřejmě nemá. Jenže odpor neodpor, i kdyby potenciální klient měl na triku vymalovaného Putina, má právo na právní službu i na přístup k soudu. Pravda, s tím tričkem by nejspíš k advokátovi nebo k soudu nikdy nedošel, ale to už je technikálie. Jistě by naopak, pokud by se nenašel advokát, který by zastoupení v takové záležitosti převzal dobrovolně, musel by být právní zástupce ustanoven ex offio. Bude mu ho muset určit soudce, též nezávisle na tom, jaké city chová aktuálně k Rusku a Rusům. Koexistence válečného konfliktu s pravidly právního státu je a ještě bude dosti obtížná. Problém nemá žádné řešení. Kromě jediného spočívajícího v tom, že se pokusíme pro účely právních sporů potlačit emoce i oprávněné averze na minimum. Bude docela zajímavé sledovat, jak se zadaří.

JUDr. Tomáš Sokol,

advokát

Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s. r. o.

člen představenstva České advokátní komory

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 2/2022

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)